

L'encontorn de *Fletx* dona una excel·lent base semàntica per a un mot que signifiqui 'falguera', 'falguerar'. És la mata que ve més fàcilment en aquest vessant tan obac dels alts Penyons de Laguar. D'altra banda és una planta que en la forma derivada *FILICARIA* ha fet un gran paper a la toponímia valenciana: la Serra de la *Falaguera* a ponent de l'Horta de Val.; diversos altres *Falaguera* a Barx (xxxii, 4.15) i a Quatretonda (xxxii, 190.15); i en la forma rigorosament mossàrab: *Fercaira*, pda. del te. Castell de Guadalest (xxxv, 22.20).

En conclusió és versemblant que (1) i (2) comencessin per designar indrets distints, si bé tots dos de la Vall de Laguar, i de les immediacions de *Fletx*: potser (1), d'acord amb el sentit del mot àrab («cerro, cabezo») seria sobretot el castell, que lògicament es trobava al capdamunt; i (2) essent el nom d'una planta dels vessants obacs, un paratge de més avall. Però designant dos indrets tan pròxims es confongueren i s'influirien mútuament. També el duplicat *Felx* (Rept., 372-3) situat en els vessants de la Serra Calderona vindria de *FİLICE*.

¹ Per desgràcia SGuarner atenint-se a la dita del seu oncle, va posar l'imaginari *Fleix* a la part del seu nomencl. dedicada als llogarets que no són cap de municipi (*Nom.*, 1966, 20); i d'ells ho han copiat altres (GGRV, art. anònim de l'*Enc. Cat.* etc.). La fata Morgana pseudo-etimològica tenia massa imperi sobre SGuarner; i aquí havia pontificat Rohlf's (savi respectable en altres terrenys però molt ignorant en toponomàstica catalana i més en la mossàrab) dictaminant gratuïtament: «FLEXUS».

FLIX

Vila cabdal de l'alta Ribera de l'Ebre, i d'altres llocs menors del Principat.

(1) *Pron. local*: *flíx* a Vinebre i Riberoja (Casac. 1920); a Flix mateix 1915, Juncosa, Llardecans, 1935, i a Flix mateix en l'enq. de 1935 (VII, 1ss.). *Gentilici*: *flíšanqos* i fem. *-anqes*, Riberoja i Vinebre (1920); a Flix (*ALCat*); a Flix mateix com adj. seriós alguns o bé altres com a «motiu» (VII, 9).

Gentilici certament antic i mossàrab. A la Ribera de l'Ebre es van conservar bastantes relíquies mossàrabs; abans n'hi havia més, com es veu pel capbreu d'Entença (c. S. XIV), on p. ex. hi ha *meiqa* 'mitja' *maders* fem. *MATERIES* per 'fustes llargues tallades'. Aquest ètnic vindria d'una pron. arabitzant del moss. **flixen-co*; potser partint del fem. *flixanca* < *-enca* per l'harmonia vocàlica pròpia de l'àrab. Els moros també ens transmeteren *šodānqāt*, pl. de *Xodenc*, *-ca*, com a nom dels falcons que es criaven en els roquissers de l'Alt Maestrat, a *Xodos* (veg. aquest article).

MENCIONS ANT. 1153: R. Berenguer IV donà als Templers diversos llocs de l'Ebre, i unes heretats a «Mechinzenza, *Flexio*, Aschon, Garcia, Mora» (Balari, *Orig.*, 330; *CoDoACA* IV, 210.12); 1166: el Bisbe de Tortosa donà la «ecclesia de *Flix*» a l'esgl. de

St. Pere de Besalú (Monsalv. II, 235.7); 1178: *Fleis* (*BSCC* XVI, 386; O'Callaghan, *Hist. de Tortosa* III, 297); 1199, cit. junt amb Pontils (MiretS., *TemplH.*, p. 209); 1271, cit. junt amb Almàserra (Mtz.Fdo., *Doc. Val. ACA* I, 1148); 1359: *Flix* (*CoDoACA* XII, 17). Hernz. Jiménez (infra) en dona altres cites de 1270 i 1272, i li troba la forma *Flesio* el 1161.

D'altra banda també es troba citat en fonts mahometanes en lletra àrbiga: *flýs* en Yaquut S. XIV (Alemany, *Geogr. Esp. Aut. Ar.*, 97) (entenguem *fléjs*); *'flýg* en l'anònim d'Almeria (*Homen. a Codera*, pp. 631 i 644) (entenguem *Afliç*); i *Aflís* en el *Tuḥfat al-Mulúk* (S. XVI), segons Hern. Jiménez (*Al-Andalus* XIV, 1949, 331-337). Importants per a la història i nomenclatura antiga d'aquesta població, els «Costums de *Flix*» publ. a la *Rev. Històrica Latina* (vol. II, Bna. 1875).

(2) *El Flix*, antic mas, te. Bigues (alt Vallès): *æl flíx*, ens el mostrà a Casac. i a mi el savi amic, i historiador del dret, Maspons i Anglasesell, l'a. 1953, resident a Bigues, que n'havia vist una forma doc. antiga *Flixo*: és vora el Tenes, prop d'una gran recolzada que hi fa aquest riu; ategia que en el mateix te. hi ha una masia *El Flixer* (*flíxé*) i una altra que jo vaig oir *El Flixeret*; i Casac.: *El Flixet*. Notable l'ús amb article, indicatiu que el mot hi havia funcionat com apel·latiu.

(3) Ant. a. 1065, a la rodalia de Terrassa: torrente de *Flixio*, afr. E. d'un lloc *Sicher*, de St. Julià d'Alfara, que afr. N. amb St. Julià, *ipsa ruvira de Amada*, i E. i S. *ipsa Buadela* (*BABL* VII, 503) (el nom devia designar una recolzada d'aqueix torrent).

(4) *Flix* (*flíx*), te. Tous (Anoia): segons la nostra enq. de 1936 avui és un mas dalt d'un turó, mentre que el N.C.E.C. el dona com a llogaret agre. a Tous; consta ja com a nom d'un castell, situat entre Tous i Pontils (uns 5 k. OSO. de Tous), en doc. de 1199 (MiretS., *Templ.*, 209). Hi hagué castell a Tous (després convent de Jeronis, però potser coincideix més aviat amb el paratge *La Roqueta*: nom segons el N.C.E.C.) d'un despoblat disseminat., agre. a Tous, 6 k. en direcció a Pontils, denominació que sovint parteix del d'un castell roquer). Tous és vora el curs de la riera del seu nom, que baixa per aquella banda, per tant és versemblant que el turó on avui hi ha el Mas *Flix*, sigui el d'aquell antic castell, situat vora una girangosa d'aqueixa riera.

(5) *Flix*, poblet amb petit nucli, i cases disseminades, te. La Sentiu de Sió. *Pron.*: *flíx* a Artesa i La Sentiu (Casac. 1920); id., ensenyant-me'l des de dalt de la muntanya, en l'enq. de Camarasa, 1958 (XVII, 52-58): es veia a uns 0k4 de distància del riu Sió, que allí fa un ample meandre.¹

MENCIONS ANT. 1272: «comellar(io) de *Flixo*», com afr. IV de la Torre d'Alòs, «dominicatura» que l'abat de Poblet coincideix a uns habitants de Bellcaire, afr. II Tarascó (Font Rius, *C. d. p.* I, 476.8); 1295: «lo bovatge de *Camarasa*, *Cubels*, *Mongay*, *Pugarç* et de *Flix* et de Beença» (en el procés contra el batlle concussionari de Camarasa) (Candi, *Mi. Hi. Cat.* II, 167); 1359: *Flix* (*CoDoACA* XII, 79). És im-